

Tiyatromuzun ve sinemamızın yıldız oyuncularından **Bedia Muvahhit**, sanat dünyamıza adım attığı 1923 yılından 1975 yılında emekli olana dek iki yüzden fazla oyunda rol aldı. Eğitimli bir ailenin şanslı kızıydı; aile dostları arasında Yahya Kemal, Yakup Kadri gibi yazarlar vardı. Notre Dame de Sion eğitiminin ardından bir süre bir telefon şirketinde çalıştı, ardından Fransızca öğretmenliği yaptı. 24 yaşında Darülbedayi oyuncularından Ahmet Refet Muvahhit ile evlendi. Oyunculuk serüveni 1923 yılında Muhsin Ertuğrul'un "Ateşten Gömlek" filminde ona Ayşe rolünü önermesiyle başladı. Filmdeki diğer kadın rolünde ise -daha sonra Ertuğrul'la evlenecek olan ama ne yazık ki hastalanarak genç yaşında ölen- Neyir vardı. Aynı yıl, Darülbedayi'nin (şimdiki adıyla İstanbul Şehir Tiyatroları) İzmir turnesinde Mustafa Kemal'in karşısına çıktığında, bir kamu tiyatrosunda sahneye çıkan ilk Müslüman kadın sıfatını kazanıyordu. Turnenin ardından Darülbedayi kadrosuna katılan Muvahhit, emeklilik döneminde de unutulmadı, adına ödülleri konuldu.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları, hafta içinde, Bedia Muvahhit'i İzmir'de ilk kez sahneye çıkışının 100. yıldönümünde anlamlı bir programla andı. Halil Ünsal'ın dramaturjisini üstlendiği, Ozan

rutiyet'le birlikte yaygınlaşan Batı tarzı tiyatrolarda kadın rolleri Ermeni ve Rum kadınlar tarafından üstleniliyordu. Kadınlarımızın özgürleşme sürecindeki bu önemli adımın kutlanması son derece önemli. Keşke, tiyatro sanatımız açısından değeri tartışılmayan Eliza Binemeciyan, Kınar hanım gibi sanatçılarımız da unutulmaya terk edilmeseydi...

AFİFE JALE

Şimdi, tarih çizgisinde biraz daha geriye gidip, 1914 yılına gidelim. Çünkü o yıl, sahnelerimizde ilk kez bir Türk kadını sahneye çıkıyordu. Afife, Bedia kadar şanslı değildi, çünkü tutucu babası onun tiyatroya yönelmesini yasaklamış, onun tiyatro sevgisini destekleyen annesi ile birlikte kapı dışarı etmişti. Zor koşullarda büyüyen, ama tiyatro tutkusunu hiç yitirmeyen Afife, Darülbedayi'nin birkaç Türk kadını öğrencisi olarak alacağını duyurması üzerine tiyatroya başvurmuş ve sınavı kazanmıştı. İlk kez, Hüseyin Suat Bey'in "Yamalar" adlı oyununda **Eliza Binemeciyan**'ın yerine sahneye çıktığı gün bir sorun yaşanmadı ama ertesi hafta "Tatlı Sır"da ikinci kez sahneye çıktığında, gericielerin tepkileri nedeniyle oyun yarıda kesildi. Afife Jale adıyla birkaç kez daha sahneye çıktı, ama her seferinde polisler tiyatroyu bastılar. Bir keresinde arka

ekibe dâhil edilseydi, belki de Bedia hanım yerine o çıkacaktı Mustafa Kemal'in karşısına...

Osman Balcıgil, "**Nefesi Tutku Olan Kadın Afife Jale**" kitabında Afife'nin trajik hayat çizgisini müthiş bir duyarlılıkla anlatırken, tarihsel ayrıntılar konusunda da son derece özenli. Örneğin, Darülbedayi'de ilk Türk kadının sahneye çıkmasını Mustafa Kemal'in talimatına değil, dönemin Darülbedayi yöneticilerinin bu konuda M. Kemal'e yaptıkları ricanın olumlu yanıt bulmasına bağlıyor. Afife'nin ve diğer kadın oyuncuların sahneye çıkabilmesi için çaba harcayan Darülbedayi yöneticilerinin böyle bir taleple Mustafa Kemal'in karşısına gitmesi akla yakın geliyor... Afife'nin yalnızlığa ve morfinmanlığa sürüklenmesi sürecinde kendisine yardımcı olmaya çalışan Fikret Şadi Bey, Burhanettin Bey gibi özel tiyatro sahiplerinin yöneticilerinin varlığını anlatırken, Muhsin Ertuğrul'un onunla ilgilenmemesini vurgulamaktan geri durmuyor.

Afife, gencecik bir kadın olarak uğradığı polis şiddeti sonucu şiddetli baş ağrıları çekmeye başlamış, gittiği bir doktor onu morfine alıştırmıştı. Onun için "Bir bahar akşamı rastladım size/ Sevinçli bir telaş içindeydiniz" dizeleriyle başlayan bir şarkı yazan Tamburi Selahattin Beyle (Selahattin Pınar) yaşadığı aşk da

Cahide filmlerden kazandığı para ve İhsan Doruk'un desteği ile Sonku Film'i kurdu. Sayısız filmde başrol üstlendi. İlk kadın yönetmenimiz oldu ("Fedakâr Ana"). "Vatan yahut Namık Kemal" filminin yönetmen hanesinde Talat Armetel ve Sami Ayanoglu isimlerinin yanına adı yazılıydı. Aynı şeyi Atif Yılmaz'dan istediğinde, Yılmaz karşı çıkınca, filmin künyesinden adını sildi ama Yılmaz'ın açtığı davayı kaybetti. Zeki Müren'le çevirdiği "Beklenen Şarkı" hasılat rekorları kırdı. Erkeklerin ayakkabısından şampanya içtiği, filmlerinin milyonlara ulaştığı günlerden alkolizme uzanan bu serüvende, Nâzım Hikmet'ten Yılmaz Güney'e nice sanatçıyla yolu kesişti... Hepsini Balcıgil'in **Destek Yayınları**'ndan çıkan bu yeni kitabında bulabilirsiniz. Şahin Kaygun'un "Afife", Ziya Öztan'ın "Cahide" filmleri, Yiğit Sertdemir'in Darülbedayi'nin 100. yılı için hazırladığı "Hayal-i Temsil" oyunu, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan süreçte sanatçılarımızın çektikleri çileleri gündeme getiren başarılı yapıtlardı. Balcıgil'in romanları da, Afife Jale ve Cahide'nin hayat serüvenlerine gerçekçi dokunuşlarla eğiliyor. Dönemin arka planına ilişkin küçük ama etkili vuruşlarla... Nâzım'ı kaçması için uyarayan kişinin Cahide olduğunu biliyor muydunuz? Ben, soluksuz okuduğum bu kitaptan öğrendim. Tüm sanatseverlerin aynı heyecanı duyacağından kuşku yok.